

Titel: The economics of unpaid work.
Auteur: Marga Bruyn-Hundt.
Gegevens: Thesis Publishers, Amsterdam 1996, 220 blz. ISBN 90-5170-379-1

Marga Bruyn-Hundt heeft in de periode dat zij werkzaam was als wetenschappelijk medewerker van de Economische Faculteit van de Universiteit van Amsterdam, veel gepubliceerd over onbetaalde arbeid. Het feit dat onbetaalde huishoudelijke arbeid in de economie werd doodgezwegen stoorde haar mateloos. In 1970 publiceerde zij haar eerste artikel in ESB met als titel 'De huisvrouw als producente'. Dit was het begin van een heftige discussie, die er veel aan heeft bijgedragen dat het onderwerp zo duidelijk op de agenda van de vrouwenbeweging kwam. Vanuit de Wageningse Huishoudkunde is in de beginperiode eveneens een bijdrage aan die discussie geleverd.

Marga Bruyn-Hundt is wel de 'econome van de vrouwenbeweging' genoemd. Dat 'het zichtbaar maken' en 'de waarde bepalen' van de onbetaalde arbeid is opgenomen in het Platform for Action van de Wereldvrouwenconferentie van 1995 zal haar dan ook plezier doen. Na haar pensionering vond zij de gelegenheid om haar grote kennis over de waarde van onbetaalde arbeid, hoe die te berekenen en op te nemen in de Nationale Rekeningen, te verdiepen tot een (Engelstalig) proefschrift getiteld 'The Economics of Unpaid Work', waarop zij op 26 juni 1996 promoveerde aan de Rijksuniversiteit Limburg. Met betrekking tot de onbetaalde arbeid bestaat er een paradox, zegt Marga Bruyn-Hundt: Aan de ene kant is onbetaalde arbeid onontbeerlijk om de maatschappij draaiende te houden, aan de andere kant is het een obstakel bij het verbeteren van de economische positie van vrouwen. Daarover gaat dit proefschrift.

De centrale vraag van het proefschrift is: Wat is de economische waarde van onbetaalde arbeid? Een tweede vraag betreft de consequenties van het opnemen van de onbetaalde arbeid in de Nationale Rekeningen voor economische grootheden als productie, consumptie en economische groei, werkgelegenheid en werkloosheid. In deze bespreking ga ik niet in op de onderzochte theorieën en de eigen berekeningen die aan de conclusies ten grondslag liggen. Kooreman is daar in zijn bespreking in ESB al op ingegaan. (ESB nr. 4076, 9 oktober 1996, p. 839-840.)

In het eerste deel van het proefschrift gaat zij in op het ontbreken van het onbetaalde werk in economische theorieën en op de methoden om de omvang ervan te meten. Dit kan worden gedaan met behulp van de input methode, waarbij uitgegaan wordt van het aantal uren onbetaalde arbeid vermenigvuldigd met de uurprijs (bijv. de prijs die op de markt wordt betaald voor een arbeidskracht die de onbetaalde werker kan vervangen) én met de output methode, waarbij uitgegaan wordt van de waarde die, de met onbetaalde arbeid geproduceerde goederen en diensten, op de markt zouden hebben. Omdat er veel gegevens van tijdsbestedingsonderzoeken beschikbaar zijn, is in dit onderzoek voor de berekeningen gekozen voor de input methode.

Daarna behandelt zij de ontwikkelingen in onbetaald werk in Nederland in de periode 1975-1990 aan de hand van de tijdsbestedingsonderzoeken, de verdeling van de werklast van onbetaalde arbeid per leeftijdscategorie en de verdeling over de sexen en over typen huishoudens. Vervolgens gaat zij in op het systeem van de Nationale Rekeningen: waarom onbetaalde arbeid daar niet in is opgenomen en wat er zou veranderen als dat wel gebeurde. Onbetaalde arbeid in de inkomensverdeling en in economische modellen worden eveneens behandeld.

In het tweede deel van het proefschrift komt de economische zelfstandigheid aan de orde in relatie tot de onbetaalde arbeid. Het uitgangspunt van de schrijfster is dat een betere verdeling van betaalde- en onbetaalde arbeid over de sexen noodzakelijk is voor economische zelfstandigheid van vrouwen. Zij pleit voor samenhangende maatregelen, die noodzakelijk zijn om dit te verwezenlijken, zoals:

- * gezinspolitiek; o.a. verlofregelingen en kinderopvang,
- * inkomenspolitiek; o.a. individuele belastingregelingen, kostwinnersprincipe, sociale verzekeringen,
- * arbeidsmarktpolitiek; o.a. voorkomen van verschillen in beloning tussen mannen en vrouwen, positieve actie.

Bovendien vindt de schrijfster dat vrouwen op de arbeidsmarkt moeten blijven, zodat zij de daar verworven positie behouden: "ieder jaar dat een vrouw thuis blijft, kost haar twee procent van haar jaarloon" zegt zij. Niet de onbetaalde arbeid zelf is het struikelblok voor vrouwen, maar de ongelijke verdeling tussen partners.

Vrouwen zouden volgens haar moeten blijven 'zeuren' tot die gelijke verdeling bereikt is. Wie de ontwikkeling in het denken over onbetaalde arbeid, met name van vrouwen met betrekking tot de huishouding en de verzorging van kinderen in de afgelopen jaren heeft gevolgd ziet die in dit boek nog eens duidelijk bijeengebracht. Wie die ontwikkelingen niet heeft gevolgd, kan door het lezen van het boek behoord worden voor onnodige herhaling, omdat er al zoveel over is nagedacht en gerekend.

Marga Bruyn-Hundt dient met dit proefschrift een tweeledig doel. Enerzijds geeft het inzicht in methoden om de waarde van onbetaalde arbeid vast te stellen, anderzijds onderbouwt zij de randvoorwaarden die nodig zijn om te komen tot een gelijkere verdeling van betaalde en onbetaalde arbeid. De schrijfster hoopt dat het boek een bijdrage zal leveren aan een betere verdeling van betaalde- en onbetaalde arbeid én aan een gelijkere positie van mannen en vrouwen. Ik hoop dat met haar, het boek komt daarvoor op een goed moment.

Voor de publieke discussie over de 'Dagindeling van de samenleving, tijd voor arbeid en zorg' vormt dit proefschrift een welkome bijdrage.

Ir. Clara E. van den Ban-Willinge Prins, H. van Suchtelenweg 7, 6703 CS Wageningen
tel/fax 0317-418025.